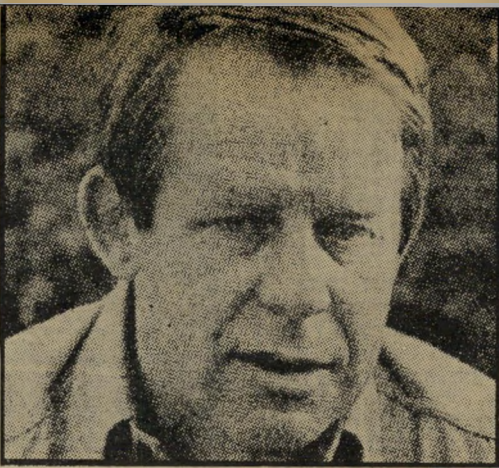

אומר ולנטין פונט: בזכות מה מצדיק המופת את עצמו? מצדיק הוא את עצמו בהעלותו מיגרעות אל התודעה ובספקו אימרת-כח. על פי מופת שכזה אפשר ללמוד שאסור לו לאדם לעשות ככל העולה על רוחו, מלבד הדברים שאותם חב האדם לעצמו. המופת מצביע על כך שזקוקים אנו למשהו. שיש לעשות דבר-מה. ש-העולם איננו עובדה מוגמרת — אלא תופעה בת-הלוך. מרגיש יאנפטר הלר: אין לך התנשאות גדולה מאשר הניסיון למסור לתלמידים חסרי-מגן בשורות בהסוואה, מילות ישע. הבה נבטא זאת כך: רוח-התקופה דורשת שכל „אני” ימצא את תוכנו בעצמנו. אבל באיזה כוח? שיכונה מתעלמת לה לזכור ברבאום ממסורת מעיקה. אני רואה אצבע מורה וענקית צומחת מאחורי הקלעים.

מפרט המעתיק: סיפור-חייה של לזסי ברבאום, ביו-כימאית ממוצא יווני שהשתקעה בגרמניה, שהיתה לוחמת פעילה בנעוריה ביוון — סיפורה מובא במקום במהלך דיוניהם של שלושת המורים. לזסי ברבאום נטשה את חבריה המהפכניים ביוון, והגיעה להאמברוג בעיקבות ירושה. היא הקדישה את חייה למדע.

יונפריד לנץ
לחזור את כתב-הימיון

אומר יאנפטר הלר: נימאס לי לשחק ולהמשיך את המישחק הבלתי-הגון במופתים העוברים-לסוחר. האדם מבקש ברגע של דחק לאיזה מופת שיקשיבו לו, ואז הוא מדקלם איזו בשורה רבת-תוכן. אני מתנגד למנ-טאליות הזאת של פינגקסיים.

מתקוממת ריטה זיספלט: ברצוני לומר לך מר הלר: מובן שקיימות סיבות לומר נואש. אין לך חילול-קודש גרוע יותר מן החיפוש אחר משמעות, או מייחוס משמעות לכמה עמדות ומעשים. אם הכל חסרי-משמעות — הוא הדין גם במופת. אולם אני משתכנעת מדי יום-ביומו שאכן נודעת חשיבות למופת ולשיטתו — ולו רק לבל יידחקו רגלי התבונה. או כלשונה של לזסי ברבאום: „כדי למנוע שהפכל לא יחייב את האנשים”.

מרגיש המעתיק: בספר „מחירה-התקופה” בפרק על נעוריה של לזסי ברבאום, מתואר כיצד היא מובאת לחקירה בה מענים את חבריה לאירגון, והיא אינה ממלאת את תפקידה כיאות, ומשחררת לאחר שהכחישה חיבורו של מאמר כלשהו בעיתון-המחותר היווני, ומביאה להאשמת ידידיה בכתיבתו.

שואל ולנטין פונט: ובכן, כיצד תופס העמית הלר את דוגמתו שלו? מהו המופת בהחלטתה של לזסי ברבאום להכחיש שהיא חיברה את המאמר? איזו תועלת יפק ממעשה זה התלמיד, האדם הצעיר, לו נועדה המיקראה.

משיב יאנפטר הלר: המופת, באופן כללי הרי הוא מיועד לזולת; אולם כאן עלי-מנת שיוכלו לערוב לזולת, הרי שעל המופת לפעול כנגד עצמו בתחילה. הוא נאלץ לקנות לו תפקיד, עלי-מנת שיראה מהימין. עליו לשלם מחיר כלשהו. בדרך לעבר מטרה נעלה יותר, הרי שעל המופת להשלים עם מכאוביהם של מעטים, והמכאובים האלה מוקרבים כקורבן בלתי-ניעים. איזו הקלה היתה באה על לזסי לו הודתה, לו נטלה על עצמה את תוצאות כתיבת המאמר. אבל המטרה-המושגת תובעת ממנה לענות אמן אחר סיבולת הוולת. לטובת העניין המשותף — הואיל ומצפים ממנה לשכנע בצידקת טיעונה בשלב מאוחר יותר, במקום בו אין האחרים יכולים לשכנע. לכן חייבת היא להעלים עין. ובכך טמונה בעיני גירסת במופת הקיצונית. האם העמית פונט משקיף על הדבר באורח זה?

ולנטין פונט: האינג סבור, מר הלר, כי קצת ארוכות מדי הקצוות שבהן נימשך המופת שלך.

מפרט המעתיק: ב-21 באפריל, 1967 תפסו תישעה וגנראלים את השילטון ביוון. לזסי ברבאום נוכחת לדעת כי המישטר-החדש במולדתה לשעבר, יוון, עוצר גברים ונשים שדעתם נראית כאיום על מישטר זה, וכיניהם כמה ממכריה המהפכנים בעבר היווני הרחוק שלה. היא מטפחת סיגנון בו היא עומדת להביע את השתתפותה במאבק נגד המישטר, ואת הסולידאריות שלה עם ידידיה בעבר. היווניה שבה שבה לחיים.

מגדיר יאנפטר הלר: אנחנו מחפשים דבר-מה, דמות, טיפוס, אישיות, גבר או אשה המסוגלים לחצות את הים מבלי שרגליהם ירטבו, ואגב כך מסייעים הם בידי אנשים רבים ככל האפשר. במילים אחרות: אנחנו מהפשים אחר מופת, אילל, אדם שהתנגד באורח כה מופתי עד שהוא מעורר במעשהו בלב הרבים את המישאלה ללכת ב-עקבותיו.

מתאר המעתיק את המופת של לזסי ברבאום: היא מתיישבת בביתה, ומסתגרת בהדרגה גודלו גדול חדר מעצר ביוון, אוכלת אותן מנות מזון שאוכלים העצירים-הפוליטיים ביוון, וזאת כאקט-של-מחאה על מעצר ידידיה. והיא אומרת לעיתונאי שמראייה: ניסיוני אומר לי שמצוקה מדומיינת עשויה לפעול לפחות כמו מצוקה הבאה מן החוץ.

מתקומם ולנטין פונט: עודני משוכנע שתפקיד ה-פדגוג הוא להצביע על מעשה המופת, אולם לא פחות מזה הריני משוכנע שקצרה ידי להמליץ על מופת מסויים. שאלו המחבר יונפריד לנץ, ובכן, מה עתה? הלומר נואש, לזרוק את הכל, להיפרד? לשגר מיברק לדוקטור דונהאוז, הדוחק עליהם: ניכשלונו במופת, מחזירים את כתב-הימיון תחורה? לשגר מיברק נוסף ליועץ-הממשלתי קוק: הפסקנו את העבודה על המיקראה? האם אפשר לגלות מופת שניתן לערוב לו? מה נותר עוד לעשות אחרי שפוגט פסל את עצמו, וללא עוררין? אבל ה-דוקטור זיספלט והלר מחליטים להמשיך להפיש מופת בסגודו.

מפרט המעתיק: ביום ה-82 לבידודה עלה תומה של לזסי ברבאום. רופא המבקר בביתה קובע: תשישות מ-חמת תוונה-לקיחה, מן הסתם אנורקסיה (תוסר-תיאבון). ולאחר דעיכה הדרגתית, לזסי ברבאום מתה.

מספיד יאנפטר הלר: לזסי מתה באופן מרשים. אולם הרי לא נוכל להמליץ באוזני הצעירים שילכו בעקבותיה. מציעה ריטה זיספלט: שם הסיפור במיקראה יכול להיות „הקורבן שהועלה לשווא”. וזאת המופת עצמו יש לתאר כנקלע לתוך דילאמה.

מוסיף המעתיק: יאנפטר הלר וריטה זיספלט מזמנים את שתי הצעותיהם. ומתמקדים בהמחשת הקונפליקט. הלר מציע לקרוא לפרק: „הברקה שניווה במחלוקת. יאנפטר הלר: האם את מתלהבת מלזסי ברבאום? אומרת ריטה זיספלט: לזסי המבריקה, לזסי המוציאה אותנו מגדרנו ומפעירה את פינו מרוב התפעלות: אין היא דוגמה הראויה להמלצה. דומה שהחלטות גורליות הופכות את האדם לחסרי-ישע.

מוסיף יאנפטר הלר: אולי לזסי היתה צרת-אופקים, ומתוך אותה צרת-אופקים בא המופת שלה.

בוחנת ריטה זיספלט: אנחנו בחרנו את המופת הזה, וכאשר אני מתארת לעצמי כמה צעירים יתחככו בו — הרי שלבי חרד במקצת.

מציין המעתיק: שניהם מגיעים לבית הוצאת הספרים, אל הלקטור מאתיים ודוקטור דונקאווה.

דונקאווה אומר להם לאחר עיון קצר: הצעה מע-ינת. הלבטים: פתוחים לויכות. הרקע הפוליטי: מתקבל על הדעת. לזסי ברבאום עצמה, כמופת: ראוייה מכל-מקום לתשומת-לב. אף כי אין אנו מתעלמים מן התועלת שהיינו מפיקים ממיווג שני הפרקים. אבל אני הוגה באותם צעירים שמציעים להם קשישה כמופת. אבל יש לעורר את הפרוטנציאל המהפכני הגלום בבתי-הספר בדרך שואלת ריטה זיספלט: האם כוונתך היא שהקורבן שלה היה לשווא?

עונה דונקאווה: לא, זה דבר אחר: כוונתי לנטייתו המאוסה של המופת שלכם להצטדק, סלח-נא מר הלר, יתכן ואדם בגילך עשוי לראות את לזסי ברבאום כמופת — ואילו אותנו היא מרשימה כאילו קראה פרק ממישנת גאנדי באיתור זמן. ידידים, אל תיעלבו, אבל הפרק הזה ראוי שיתבררוו מחדש. אם תרצו אז תספיקו לעשות זאת עד מחר, רק השליכו מאחורי גוכם טיפוסים כמו לזסי ברבאום, את פרחי-הלוטוס של ההתנגדות הבלתי-אלימה. עליכם להכיר בעובדה שכל הויקות מושגות על האלימות, וכדי לקדם את האלימות מן הדין שיפעל מופת של ימינו. אל תגביהו לטוס, אל תפליגו למרחקים גדולים מדי, חפש אחר: מחאת דיירים? פליעה לבית עזוב? פרשה של שיתוף תלמידים בנייהול בית-ספר? כל אלה הן הודמנויות שיש בכוחן להמחיש פעולה של מופת.

מסכם המחבר יונפריד לנץ: דוקטור ריטה זיספלט ויאנפטר הלר פורשים מדוקטור דונקאווה, ולפני הפרידה הם שולחים גלויה לרקטור ולנטין פונט ששב לעירו לנייבורג, עליה כותב יאנפטר הלר: מר פונט הנכבד, זמן קצר לפני נסיעתי הביתה עוד עלה בידינו לנלות את המופת הוולת את רוח התקופה: המדובר הוא כשהנת-רוח, הופחתה כארבע כפופתיה גלויה לעיני כל — ובלבד שיאוששות הרוח יספיקו לה.

מוסיף ומסכם המעתיק: הרעיון המרכזי של המופת-הגרמני, ברור. מאחר ולא נכתבים ספרים על המופת-הישראלי, הרי שהקוראים בעברית נאלצים להיות תלויים במופתים זרים. מצטער רק שספר-מופת כ„המופת” הוצא-לאור בתרגום כה פגום, רשלני ובלתי-תיקני ליכולת ה-קריאה של הקורא-הישראלי, ומן הראוי שהוצאת-הספרים שפירסמה את נוסחו הקלוקל בעברית, תדאג לתיקון המעוות.

מי השמיט מעמוס קינן את העוקץ? * „ליל העשרים” של בחטר

סובל יוצג בארצות-הברית * למי העניק חיים גורי את פרס נובל?

חיים גורי
„דבר” אחר ב„מעריב”

השנה החליטו כמה ליצני-סיפרות, באחד מבתי-הקפה של תל-אביב, לבחור בסיפורו של **אורציון ברטנא** (מחבר: „לכל אילן שמים — שירה חדשה ורעננה בעלת מעוף קל בדימויים”) תחת הכותרת „מכונות בתואר „הסיפור האליפסאפסי” — 77. שר-החינוך והתרבות **זבולון המר** העניק השבוע את „פרס ראש-הממשלה ליצירה באידיש” ליצחק יאנוסיביץ, מחבר אידישאי. הפרס הוא על-סך 45,000 לירות ישראליות. תחת הפסכודונים **הגור פיר-סם** בשבוע שעבר, המשרר **חיים גורי**, בימון דבר מיתקפה בנוסה זה: „אילו היתה בהם מידת כישרון סיפרותי כמידת הגסות, השקר, היחרה והגיבזות המאפיינת את כתיבתם. היתה הסיפרות העיברית זוכה בפרס נובל נוסף... הגיב על כך משורר בולט בן-גילו של גורי: „זה סיגנון-כתיבה של אנשים בעלי מצפון לא טהור. עט חורקת ומראה מנופצת... אגב, ממש באר-חו יום, בשולחן מרובע” שהופיע במעריב ובו השתתפו הסופרים **יהודה עמיחי**, **א.ב. יהושע**, **אהרון אפלפלד**, ו**חיים גורי** — בהגניית העיתונאי **חיים נגרי**, אמר גורי בין השאר לאהרון אפלפלד: „אתה שם לב שאתה מדבר בסטריאוטיפים? ראת בחורים יפים, גמישים — אלה קלישאות, סטריאוטיפים! איך אפשר לכלול אלפי אנשים, לשים אותם בשטאנץ כזה, ולהגיד: זה הצבר?...” מסתבר שגורי של דבר מדבר בלשון רבים, וגורי של מעריב מתמודד נגד סטריאוטיפים ונגד דיבור בלשון רבים. זה אשר: דבר אחר במעריב.

קוראי המוסף-השבועי של ידיעות אחרונות בשבוע שעבר אינם יודעים כי נפלו קורבן, למעשה סבוטאז. מעשה שהיה כך היה. מיתקפתו של הסופר **עמוס קינן** כלטי מאמר ביקורת מאת המבקר **גבריאל מוקד** שנעשתה תחת הכותרת: „היבול הסמאנטי של סיפורתנו בתשלי”.

אלא שיד אלמונית השמיטה את כותרת-המישנה, שאמרה: „מאת: סופרנו הסמאנטי לענייני סמאנטיקה, פדה צור אוטר-דה-פה”, וכן את סיומת הרשימה: „המלבה”ד עמוס קינן”. כאשר פנה קינן לברר את סיבת ההשמטה, שנראתה לו כמכוננת, השב לו מלבה”ד (המביא לבית הדפוס) של „עמוד פתח”, **זיפי סתוו**, המשמש גם כעורך-סיפורותי של היומן, מדור שבו ראתה אור כתבתו של מוקד שעוררה את קינן לחבר פארודיה זו: „נראה שהמגיחים השמיטו זאת”, אלא ש-ציפורי-שיר המציצות בתל-אביב, מספ-רות שלא היתה זאת יד-הגורל. מחזהו של **יהושע סובול** (מחזאי השנה) ליל-העשרים, עומד להיות מופק בארצות-הברית, במיגרת חגיגות 30 שנה למדינת ישראל. גירסת המחזה מיועדת לסובב ב-מרכזים הקהילתיים של יהודי אמריקה. בפאריס קיים מוסד הקרוי „הקולג’ הפטאי פיס” שחבריו סופרים ומשוררים. והם בר-הרים מדי שנה בקלושאר כנשיא הקולג’, חברי הקולג’ בוחרים מדי שנה, את השיר, הסיפור, המחזה הביקורת הגרועים לאותה שנה, ומעניקים פרס סימלי למחבריהם.

יהושע סובול
לשוב במרכזים